

Är konventionell svensk slakt förenlig med halal-slakt?

En analys av fyra sunnimuslimska rättsmanualer

Författare: Heber Morrone

Handledare: Lena Ambjörn

Uppsats ARAK01 15 hp

Vårterminen 2010

Sammanfattning

Denna uppsats har syftat till att analysera huruvida konventionell svensk slakt är förenlig med de regler och kriterier om slakt som återfinns i fyra sunnimuslimska rättsmanualer. Författaren har valt att arbeta med fyra olika manualer, en från vardera lagskola. De delar av manualernas originaltexter som har varit relevanta för uppsatsens syfte och frågeställningar har inkluderats i uppsatsen och översatts till svenska. Originaltexterna har tolkats och förklarats med hjälp av olika kommentarer.

De regler för slakt som diskuteras i denna uppsats kan sammanfattas i fem punkter. Slaktarens och slaktredskapets egenskaper, halsnittet, yttrandet av Guds namn och bedövning av slaktdjuret. Många av de regler som återfinns i dessa manualer är identiska, men det förekommer även väsentliga skillnader mellan de olika lagskolorna. Resultatet visar att konventionell svensk slakt är oförenlig med de regelverk som återfinns i tre av de fyra manualerna, men att fjäderfä och lamm som bedövats med elektricitet inte står i strid med den hanbalitiska lagskolans regler och att kött från sådana djur därför är halal.

Nyckelord: bedövning; halal; haram; islam; lagskolor; slakt.

1 Inledning	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.2 Syfte och frågeställningar.....	3
1.3 Tidigare forskning	3
1.4 Metod.....	4
1.5 Avgränsningar.....	5
2 Tekniska termer	
Halal och haram	6
Dhakāh.....	6
Madhhab.....	6
Konventionell slakt.....	6
3 Hanafi-skolan	7
3.1 Sammanfattning.....	9
4 Māliki-skolan	10
4.1 Sammanfattning.....	12
5 Shāfiʿi-skolan	13
5.1 Sammanfattning.....	15
6 Hanbali-skolan	16
6.1 Sammanfattning.....	18
7 Resultat	19
8 Sammanfattning av resultatet	23
8 Litteraturlista	25

1 Inledning

Sverige är ett mångkulturellt samhälle. Detta innebär, bland mycket annat, att människor med olika religiös bakgrund och världsbild lever tillsammans på en begränsad geografisk yta och där förväntas lyda under samma lagar. Det har funnits pluralistiska samhällen i tusentals år, men det som skiljer den moderna pluralismen från den förmoderna är att det inte finns tydliga gränser mellan olika grupperingar i samhället. Grupper i förmoderna samhällen levde relativt isolerat från varandra och reglerades ofta av olika lagar (Berger & Luckmann, 1995). Dagens moderna mångkulturella samhällen kännetecknas av att interaktionen mellan grupperna är stor och av att lagstiftningen, i större utsträckning, gäller för alla människor, oavsett religiös och kulturell bakgrund (Berger & Luckmann, 1995).

Religiösa lagar och föreskrifter stämmer inte alltid överens med lagstiftningen, och detta kan ibland orsaka problem. Religiösa och kulturella föreställningar påverkar individens tankar och handlingar, och detta gäller i stora såväl som i små frågor (Månson, 2003). Dessa föreställningar har t.ex. alltid påverkat vad människor anser vara tjänlig eller otjänlig föda. Många judar och muslimer anser att det inte är tillåtet att äta griskött, eftersom denna typ av kött förbjudits i deras religiösa urkunder. Men även i ett sekulariserat land som Sverige, där man vanligtvis inte lägger stor vikt vid religiösa förbud, finns det kulturella föreställningar om vad man får och inte får äta. Få människor i Sverige skulle t.ex. kunna tänka sig att äta skalbaggar, hund eller katt.

Att äta kött från djur som slaktats i enlighet med religiösa föreskrifter är viktigt för många religiösa muslimer i Sverige, men detta är inte helt oproblematiskt, eftersom de religiösa föreskrifterna ibland krockar, eller tycks krocka, med svensk lagstiftning. Det allmänna syftet med denna uppsats är därför att undersöka om det föreligger en sådan krock.

1.1 Bakgrund

Alla religioner innehåller föreskrifter och påbud som reglerar individens liv, och detta gäller även Islam. Till dessa föreskrifter och påbud hör de regler som berör slakt, och muslimska rättslärda har därför skrivit en hel del om hur slakten ska gå till och vilka regler som gäller. De har härlett påbud och rekommendationer ur de religiösa urkunderna. I Knut Bernströms översättning av Koranen står det t.ex.:

Förbjudet för er är kött av självdöda djur och blod och svinkött och sådant [kött] som har slaktats i ett annat namn än Guds; [vidare kött av] djur som strypts eller kvävts eller dödats genom ett hårt slag eller [som] fallit utför ett stup eller stångats ihjäl eller rivits av ett rovdjur – om ni inte har slaktat djuret på ett föreskrivet sätt [medan det var vid liv] – och djur som slaktats på hedniska offeraltare. (Bernström, 1998: 5: 8)

Och ät inte av det som Guds namn inte har uttalats över; då trotsar ni Gud. (Bernström, 1998: 6: 121)

Det finns även en hel del profetiska traditioner (أحاديث) som behandlar ämnet, t.ex.:

عن رافع بن خديج رضي الله عنه قال قال رسول الله ما أنهر الدم وذكر اسم الله عليه فكلوه

Rafī' b. Khudayj, må Gud vara nöjd med honom, sade: "Guds sändebud sade: 'Ät av de djur vars blod har flutit och över vilka Guds namn har yttrats.'" (al-^cAsqalānī: v. 9, s. 508)

عن أبي يعلى شداد بن أوس رضي الله تعالى عنه عن رسول الله صل الله عليه وسلم قال إن الله كتب الأحسان على كل شيء فإذا قتلتم فأحسنوا القلته وإذا ذبحتم فأحسنوا الذبحة وليحد أحدكم شفرته وليرح ذبيحته

Abu Ya^cla Shaddād b. Aws, må Gud vara nöjd med honom, har förmedlat att Guds sändebud, Guds frid och välsignelser över honom, sade: "Gud har föreskrivit fulländning i allt. När ni dödar eller slaktar, bör ni därför göra det väl. Låt var och en av er vässa sin kniv och lugna offerdjuret." (al-Nawawī (a): v. 13, s. 90)

De religiösa föreskrifterna för slakt anses av många muslimer ha tillkommit för att bespara djuren onödigt lidande (al-Ramlī), och detta sammanfaller också med intentionen i den svenska lagstiftningen (Gunner, 1999). Lagen mot slakt utan bedövning drevs igenom 1937 i ett flertal europeiska länder i samband med den antisemitiska våg som drabbade Europa. Alla länder som infört ett förbud under denna period upphävde dock förbudet efter andra världskrigets slut, med undantag för Norge, Sverige och Schweiz (Gunner, 1999).

I den svenska lag som utfärdades 1988 står det:

13 § När djur förs till slakt och när de slaktas, skall de skonas från onödigt obehag och lidande.

14 § Husdjur skall vid slakten vara bedövat när blodet tappas av. Andra åtgärder vid slakten får inte vidtas innan djuret är dött. Första stycket första meningen gäller inte om ett djur till följd av sjukdom eller olycksfall måste slaktas genast. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, jordbruksverket får meddela föreskrifter om undantag från första stycket första meningen för fjäderfä och kaniner. (Notisum.se)

Den svenska lagstiftningen gör alltså gällande att det inte är tillåtet att slakta djur utan bedövning, och det görs inga undantag för kosher- eller halalslakt (Regeringen.se). Vilken bedövning som används varierar från djur till djur. Nötkreatur kan bedövas med bultpistol eller kulvapen, men det är inte tillåtet att bedöva dem med elektricitet. Får och getter kan bedövas med bultpistol, kulvapen och elektricitet. Höns och andra fjäderfän kan bedövas med hjälp av bultpistol, kulvapen, elektricitet eller slag mot huvudet (Jordbruksverket, hemsida 1). Elektricitet är det vanligaste bedövningsmedlet för hönor och får (Regeringen.se), och när det gäller nötkreatur är det som sagt inte tillåtet att använda något annat än bultpistol eller dyl.

När man använder bultpistol eller dyl. på nötkreatur ska vapnet i allmänhet placeras i rät vinkel mot skallbenet för att djuret ska träffas på ett sådant sätt att hjärnan skadas och att djuret snabbt förlorar medvetandet (Jordbruksverket.se, hemsida 1). När man bedövar lamm med elektricitet placeras elektroder på båda sidor om huvudet så att ström passerar genom djurets hjärna. Det vanligaste sättet att bedöva fjäderfä i Sverige är att låta deras huvud passera genom ett strömförande vattenbad (Jordbruksverket.se, hemsida 1).

När djuren bedövas med hjälp av elektricitet eller bultpistol förlorar de medvetandet. Det finns dock en viktig skillnad. Djur som bedövats med elektricitet återfår medvetandet om man låter dem vara, medan djur som bedövats med bultpistol eller dyl. dör av hjärnskadorna efter ett tag (Pleiter, 2005).

När djuren bedövats ska de avblodas så snart som möjligt, och avblodningen sker genom att båda halspulsådorna öppnas. Jordbruksverket rekommenderar att avblodningen sker med hjälp av en dubbeleggad stickkniv med minst 20 cm bladlängd (Jordbruksverket.se, hemsida 1).

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att finna ett svar på frågan om kött från djur som slaktas på konventionellt sätt i Sverige anses vara halal enligt några eller alla muslimska rättslärda som presenteras i uppsatsen. För att få ett svar på denna fråga har jag valt att arbeta med följande frågeställningar:

Vilka regler gäller för slakt enligt de islamiska texter som används i uppsatsen?

Vad finns det för likheter, respektive skillnader mellan dessa regler?

Är det möjligt att slakta på ett sätt som är förenligt med såväl islamiska som svenska regler?

1.3 Tidigare forskning

Det finns en hel del böcker skrivna av muslimska lärda där de ägnat sig åt att jämföra rättsregler i de olika sunnitiska rättskolorna. I dessa böcker finns ofta ett kapitel som handlar om slakt där man jämför de olika åsikterna och där man försöker härleda åsikterna tillbaka till urkunderna. Bland de böcker som författades relativt tidigt finner vi bland andra *al-Muḥallā fi sharḥ al-majallā bi al-ḥujaj wa al-āthār* av ^cAli b. Ḥazm al-Zāhirī (d. 1064), *Bidāyat al-mujtahid wa nihāyat al-muqtaṣid* av Muhammed b. Rushd al-Qurtubī (d. 1198) och *Kitāb al-majmū^c* av Sharaf al-dīn al-Nawawī (b) (d. 1278). Till de böcker som skrivits nyligen hör *Kitāb al-fiqh ^cala al-madhāhib al-arba^ca* (1990) av ^rAbd al-Rahman al-Jazīri, och *al-Ḥalāl wa al-ḥarām fi al-islām* (1994) av Yusuf al-Qaraḍāwī.

Det finns även en bok som specifikt handlar om muslimsk slakt i Europa, *The Islamic Laws of Animal Slaughter* (2006) av Muhammad Taqi Usmani. Författaren diskuterar bl.a. vilka regler

som behöver uppfyllas för att kött ska anses vara lovligt att äta, och hur detta kan relateras till den moderna mekaniska slakten och bedövning av slaktdjuret. Usmani fokuserar dock huvudsakligen på att avgöra vilken åsikt han anser är den mest tillförlitliga och korrekta.

Utöver detta finns det en rad juridiska utlåtanden (فتاوى) på nätet som behandlar regler för slakt. Här följer några exempel på hemsidor där man kan söka och finna svar på frågor om slakt: islamonline.net, dar-alifta.org, sunnipath.com, islamqa.com, askimam.org.

1.4 Metod

Att översätta innebär alltid att välja ett av många olika alternativ, och någon har därför sagt att översättning alltid är ett slags svek. När en text översätts kan relationen mellan källtext och måltext se olika ut beroende på hur översättaren väljer att översätta. Med källtext avses den text som ska översättas, och med måltext den som ska produceras. Dickins, Hervej och Higgins (2005) skriver att en översättning kan vara bokstavlig, trogen, balanserad, idiomatisk eller fri. Detta kan illustreras på följande sätt.

Bokstavlig Trogen Balanserad Idiomatisk Fri

Ju längre till vänster man befinner sig på skalan desto mer partiskhet för källtexten och vice versa.

Denna uppsats innehåller arabiska originalcitrat som har översatts till svenska. När jag har översatt dessa citrat har jag valt att försöka hålla mig så nära det arabiska originalet som möjligt. Att översätta bokstavligt är sällan att rekommendera, eftersom en alltför bokstavlig översättning ofta blir obegriplig. Jag har därför försökt vara så trogen källtexten som möjligt, utan att för den skull göra för stort avkall på måltextens flyt och begriplighet.

De arabiska originaltexter jag har arbetat med i denna uppsats är alla strukturerade på samma sätt. Böckerna innehåller en, två eller tre olika texter. Den första texten är en relativt kortfattad manual, matn (متن), där en författare på ett kort och koncist sätt skriver om ett ämne, t.ex. slakt. Den andra texten är en kommentar till manualen och kallas sharh (شرح). Den tredje texten är en marginkommentar (حاشية) som fungerar som en kommentar till kommentaren, men som även syftar till att bredda och ge fler detaljer om det som diskuteras i al-matn och al-sharh.

Jag har läst igenom de kapitel som handlar om slakt i varje bok, och därefter har jag valt att, på arabiska, förmedla alla delar av al-matn som relaterar till uppsatsens syfte och frågeställningar. Jag har även översatt den arabiska originaltexten till svenska. Jag har uteslutit sådana passager som t.ex. handlar om jakt, eftersom de inte är relevanta för denna uppsats.

När det gäller kommentarerna har jag fokuserat på att förmedla de passager som har varit relevanta för uppsatsens syfte och frågeställningar, dock utan att ta med den arabiska ursprungsformuleringen. Jag har också förhållit mig relativt fritt till kommentarerna och

förmedlat deras andemening så som jag har förstått den, ungefär på samma sätt som när man refererar till litteratur i andra uppsatser. Kapitel 3, 4, 5 och 6 är uteslutande redovisande. Jag kommenterar inte det som sägs där. Reflektioner och egna tankar presenteras först i kapitel 7. För att underlätta för läsaren har jag markerat skillnaden mellan manual och kommentar genom att skriva ”M” framför de passager som är hämtade från manualen. De passager i kapitel 3, 4 och 5 som inte föregås av ”M” är hämtade från de olika kommentarerna. I kapitel 6 använder jag mig uteslutande av en manual.

Den del av uppsatsen som handlar om slakt i Sverige har huvudsakligen hämtats från rapporter författade av statliga myndigheter. Jag har även varit i kontakt med en person från Scan via mail och telefon och en annan från Svensk fågel för att få en tydligare beskrivning av hur slakten går till i praktiken.

I uppsatsen skriver jag ibland ”mālikiterna anser”, ”hanafiternas åsikt” eller dyl., detta innebär självklart inte att alla hanafiter eller mālikiter anser att något förhåller sig på ett speciellt sätt. Jag använder dessa och liknande uttalanden för att underlätta för läsaren, eftersom det kan vara svårt att komma ihåg vilka författare som representerar en specifik lagskola.

1.5 Avgränsningar

Av utrymmesskäl kommer denna uppsats endast att fokusera på sunni-islamisk rättslära. Jag har valt att begränsa mig till detta, dels för att jag själv är sunni-muslim och dels för att sunnimuslimer utgör c:a 90 % av muslimerna i världen. Av de olika åsikter som ryms under sunni-islam har jag dessutom avgränsat mig till att undersöka vad som sägs inom ramen för de fyra sunnitiska lagskolorna (مذاهب). Dessa skolor är uppkallade efter de imamer som grundade dem: Nu^cman b. Thābit, också känd som Abū Hanīfa (d. 767), Mālik b. Anas (d. 795), Muhammed b. Idrīs al-Shāfi^cī (d. 820) och Aḥmed b. Ḥanbal (d. 855) (Abdurahman, 1984). Dessa lagskolor kallas vanligtvis hanafi-skolan, māliki-skolan, shāfi^cī-skolan och ḥanbali-skolan.

Då det inom ramen för varje lagskola ryms en rad olika åsikter har jag valt ut en text med tillhörande kommentar från varje lagskola. I den muslimska världen finns det många institutioner där man undervisar rättslära i enlighet med en specifik lagskola. Jag har därför valt att gå in på en del av dessa institutioner för att se vilka böcker som ingår i undervisningen (se t.ex. al-inaam.com, daralmustafa.org, americanislamicuniversity.org, almaghrib.org och islamicawakening.com). Av de böcker som ingår i undervisningsplanerna har jag valt att arbeta med de som studeras på avancerad nivå, eftersom dessa ofta innehåller fler detaljer.

För hanafi-skolan har jag valt boken *al-Hidāya*, för māliki-skolan *mukhtaṣar khalīl*, för shāfi^cī-skolan *Minhāj al-ṭālibīn*, och för ḥanbali-skolan har jag valt boken *al-iqnā^c*.

Uppsatsen är disponerad på följande sätt. I kapitel 2 nedan redogör jag för några av de begrepp som ingår i uppsatsen. I kapitel 3, 4, 5 och 6 presenteras de regler som gäller för slakt i enlighet med de olika lagskolorna. Uppsatsen avslutas med en diskussion där jag knyter an till syftet, besvarar de inledande frågeställningarna och presenterar mitt resultat.

2 Tekniska termer

حلال وحرام

”Halal” betecknar det som anses vara tillåtet enligt islamisk lag, och motsatsen till halal är ”haram” (Rawwās, 1996: s. 163). När jag i denna uppsats skriver att kött från ett djur är halal, betyder det att köttet slaktats på ett sätt som uppfyller alla villkor och regler som fastställts av citerad författare, och att det därför är tillåtet att äta. När jag skriver att köttet är haram innebär det att det slaktats på ett sätt som inte uppfyller dessa villkor och regler och att man därför inte får äta det.

ذكاة

Ordet dhakāh används på olika sätt av de olika författare som citeras i denna uppsats. Sa[‘]di Abū Jayb skriver att ordet dhakāh betecknar olika tillvägagångssätt för att döda ett djur så att dess kött ska bli lovligt att äta. Han delar in dhakāh i två kategorier:

1 *Dhakāh al-ikhtiyār* (detta begrepp används t.ex. av en del hanafiter) eller *dhakāh al-maqdūr[‘]alayhi* (används av t.ex. shāfi[‘]iterna): Djur som man har under sin kontroll; kött från sådana djur kan göras lovligt på två sätt, dels genom att djuren slaktas med ett halssnitt (dhabḥ) eller genom att slakten sker med hjälp av ett vasst föremål som stöts in i hålrummet mellan nyckelbenen (naḥr).

2 *Dhakāh al-iḍtirār* eller *dhakāh al-ghayr al-maqdūr[‘]aleyhi*. Djur som man inte har under sin kontroll: kött från sådana djur blir lovligt genom att man dödar djuren med t.ex. en pil, oavsett var pilen träffar. (Abu Jayb, 1998: s. 137)

Denna uppsats fokuserar enbart på slakt som utförs med ett halssnitt, och jag kommer därför att använda ordet slakt för att beteckna dhabḥ såväl som dhakāh.

مذهب

Madhhab pl. madhāhib: Den lexikala betydelsen inkluderar ett sätt att gå, en ideologi eller en rörelse. Begreppet används dock vanligtvis för att referera till de olika islamiska lagskolorna. De klassiska sunnitiska lagskolorna framträdde under 800- och 900-talet. Under denna period fanns det många lärda som härledde regler från urkunderna, men endast fyra av dessa hade tillräckligt många elever för att kunna bevara och föra vidare deras läror. Dessa fyra var Abu Ḥanīfa, Mālik b. Anas, al- Shāfi[‘]ī och Ahmed b. Ḥanbal. Under 1000-talet utvecklade varje skola egna rättsteorier och egna metoder för att härleda regler och lagar (Wheeler, 2004). De rättslärda som citeras i denna uppsats tillhör en av dessa skolor, dvs. en av dessa tolkningstraditioner, och arbetar efter de metoder som ligger i linje med respektive lagskola.

Konventionell slakt

Med konventionell slakt avser jag sådan slakt som ligger i linje med svensk lagstiftning. För att det ska vara möjligt att skriva denna uppsats blir jag tvungen att generalisera, och jag utgår därför från antagandet att de som arbetar med slakt i svenska slaktfabriker är kristna och etniskt svenska.

3 Hanafi-skolan

I detta kapitel används manualen *Bidāyat al-mubtadī* och kommentaren *Al-Hidāyah fī sharḥ bidāyat al-mubtadī* av Burhān al-Dīn al-Farghānī al-Marghīnānī. Båda dessa texter finns samlade i en och samma bok, och jag hänvisar därför till den när jag hänvisar till manualen såväl som till kommentaren.

الذكاة شرط حل الذبيحة

M: Att [djuret] slaktas är ett villkor för att dess [kött] ska vara halal (al-Marghīnānī, s. 346).

Det är ett villkor, eftersom Gud har sagt: ”om ni inte har slaktat djuret på ett föreskrivet sätt” (Bernström, 1998: 5: 8) (al-Marghīnānī, s. 346).

وذبيحة المسلم والكتابي حلال

M: Djur som slaktats av en muslim eller av någon som tillhör bokens folk är halal (al-Marghīnānī, s. 346)

Detta är tillåtet, förutsatt att de yttrar Guds namn och att de utför slakten på rätt sätt. Om de inte nämner Guds namn, eller om de slaktar på fel sätt anses köttet inte vara halal (al-Marghīnānī, s. 346).

ويجوز الذبح بالليطة والمرودة وكل شيء أنهر الدم إلا السن القائم والظفر القائم

M: När man slaktar är det tillåtet att använda en flisa [från kraftiga växtfibrer], en sten och allt som får blodet att flyta, med undantag för tänder och naglar som sitter fast på kroppen (al-Marghīnānī, s. 349).

ويستحب أن يحد الذابح شفرته

M: Det är rekommenderat att den som utför slakten vässar kniven (al-Marghīnānī, s. 350).

Det är starkt orekommenderat att först lägga ner djuret och att därefter börja vässa kniven, eftersom detta innebär onödigt lidande för djuret (al-Marghīnānī, s. 350).

والذبح بين الحلق واللبة

M: Slaktsnittet ska läggas mellan halsen och hålrummet mellan nyckelbenen (al-Marghīnānī, s. 348).

Det spelar ingen roll om snittet läggs på den övre eller nedre delen av halsen, eftersom ådrorna och struparna löper genom hela halsen (al-Marghīnānī, s. 348).

والعروق التي تقطع في الذكاة أربعة الحلقوم والمريء والوجدان

M: När man slaktar ska fyra kärl skäras av: matstrupen, luftstrupen och de båda halspulsådrorna (al-Marghīnānī, 348).

Man ska skära av dessa fyra, eftersom Profeten har sagt att man kan använda vad man vill när man skär av ådrorna. *Ådrorna* är plural. Pluralformen omfattar minst tre ting, och detta innebär att man måste skära av halspulsådrorna och luftstrupen. Abu ḥanīfa ansåg att det räckte med att skära av tre av fyra, oavsett vilka tre. Det är nödvändigt att skära av ådrorna och strupen helt och hållet, och det är alltså inte tillräckligt att skära av dem bara delvis (al-Marghīnānī, s. 348-9).

ومن بلغ بالسكين النخاع أو قطع الرأس كره له ذلك وتؤكل ذبيحته

M: Det är starkt orekommenderat att låta kniven nå fram till mörgen eller att skära loss hela huvudet, men det är ändå tillåtet att äta ett sådant slaktdjur (al-Marghīnānī, s. 350).

Detta är starkt orekommenderat, eftersom det innebär mer lidande för djuret utan något som helst gagn. Det är också starkt orekommenderat att släpa djuret fram till slaktplatsen, och att skära loss huvudet innan det helt slutat röra sig (al-Marghīnānī, s. 350).

فإن ذبح الشاة من قفاها فبقيت حية حتى قطع العروق حل

M: Om fåret slaktas från nacken, och om det fortfarande lever när kärnen skärs av anses dess kött vara halal (al-Marghīnānī, s. 350).

Dess kött anses vara halal, eftersom det dött till följd av slakten. Detta sätt att slakta är starkt orekommenderat, eftersom djuret plågas utan anledning. Detta kan jämföras med att först sära djuret för att därefter slakta det på rätt sätt (al-Marghīnānī, s. 350).

وإن ماتت قبل قطع العروق لم تؤكل

M: Om det dör innan ådrorna skärs av [är det inte tillåtet] att äta [av dess kött] (al-Marghīnānī, s. 350).

Eftersom köttet inte blir halal av att ett dött djur slaktas (al-Marghīnānī, s. 350).

وإن ترك الذابح التسمية عمدا فالذبيحة ميتة لا تؤكل وإن تركها ناسيا أكل

M: Om den som slaktar medvetet avstår från att yttra Guds namn anses slaktdjuret vara dött och det är inte tillåtet att äta dess kött, men om han glömmer att nämna Guds namn är det tillåtet att äta dess kött (al-Marghīnānī, s. 347).

Guds namn ska yttras i samband med att slakten påbörjas. Om den som slaktar nämner Guds namn med avsikt att slakta ett får, och därefter slaktar ett annat utan att först upprepa Guds namn anses dess kött inte vara halal (al-Marghīnānī, s. 347).

Hur förhåller det sig i de fall då man inte vet om den som slaktar nämnt Guds namn eller inte? Denna fråga besvaras inte i texten ovan och jag har därför använt mig av en annan bok för att finna ett svar. Den hanafitiska juristen Muhammed Shafi skriver att kött från djur som slaktats av kristna och judar inte anses vara halal om det är känt att de vanligtvis inte brukar nämna Guds namn när de slaktar (Shafi, 2005: s. 74).

3.1 Sammanfattning

Det är obligatoriskt att nämna Guds namn i samband med slakten, och om detta medvetet utelämnas anses köttet vara haram. Om man inte är säker på om den som slaktat har nämnt Guds namn eller inte anses köttet vara haram om de som slaktar vanligtvis inte nämner Guds namn när de slaktar. Snittet ska läggas mellan strupen och hålrummet mellan nyckelbenen och minst tre av de fyra kärlen måste skäras av helt och hållet. Det går bra att använda vilket slaktredskap som helst, till och med naglar och tänder om dessa inte sitter fast på kroppen. Det är starkt orekommenderat att skära av hela huvudet, att skära av nackkotorerna och att påbörja slakten från nacken. Om djuret fortfarande lever när kniven når fram till kärlen anses köttet ändå vara halal.

4 Māliki-skolan

I detta kapitel kommer jag att utgå från manualen *Mukhtaṣar Khalīl* av Khalīl b. Ishāq. Jag kommer också att använda mig av kommentaren *Sharḥ manḥ al-jalīl ʿala mukhtaṣar khalīl* av Muhammed ʿIllīsh. Båda dessa texter finns samlade i boken av ʿIllīsh och jag kommer därför att referera bara till den. Den arabiska texten hör till manualen, och övrig text är hämtad från kommentaren.

الذكاة قطع مميز يناكح تمام الحلقوم والودجين من المقدم بلا رفع قبل التمام

M: Slakten [blir giltig] när en person med urskiljningsförmåga, och som det är [tillåtet] att gifta sig med, skär av hela luftstrupen och de två pulsåderna, framifrån utan lyft innan [slakten] fullbordats (ʿIllīsh, v. 1: s. 565-6).

När han sade ”skär” uteslöt han andra metoder att döda djuret, t.ex. att strypa det. Att personen som slaktar måste ha urskiljningsförmåga innebär att han eller hon förstår vad man säger och att han eller hon kan svara. Detta utesluter bl.a. små barn, förståndshandikappade och berusade personer (ʿIllīsh, v. 1: s. 565).

Ett annat villkor är att den som slaktar ska vara jude, kristen eller muslim. Ytterligare ett villkor är att hela luftstrupen och båda halspulsåderna måste skäras av. Av det som nämnts är det underförstått att matstrupen inte behöver skäras av för att slakten ska anses vara giltig (ʿIllīsh, v. 1: s. 565-566).

När han sade ”framifrån” uteslöt han sådan slakt som utförs från nacken eller från halsens sidor, eftersom slakt som utförs på ett sådant sätt innebär att ryggraden skärs av innan luftstrupen och pulsåderna. Kött från djur som slaktats på detta sätt är haram, oavsett om den som slaktar gör det med flit eller av misstag, och oavsett om det är mörkt eller ljus när han slaktar (ʿIllīsh, v. 1: s. 566).

”Utan lyft” betyder här att den som slaktar inte får lyfta den hand som håller slaktredskapet från och med den tidpunkt då han börjar skära fram till dess att slakten fullbordats, men om den som slaktar lyfter handen och sedan för tillbaka den och fullbordar slakten efter bara en kort stund anses djurets kött vara halal (ʿIllīsh, v. 1: s. 566).

وذبح لنفسه مستحله وإن أكل الميتة إن لم يرغب

M: [Det är tillåtet att äta kött från djur som slaktats av någon] som slaktar åt sig själv och som anser att [djuret] är lovligt att äta. [Men om denna person] äter djur som inte slaktats på föreskrivet sätt, [är det bara tillåtet att äta av det] om [en muslim] är närvarande (ʿIllīsh, v. 1: s. 569)

Om den som slaktar är jude eller kristen och slaktar ett djur för att själv äta det och anser att det är tillåtet för honom att äta ett sådant djur, anses köttet vara halal. Men om den som slaktar anser att det är tillåtet att äta djur som inte slaktats på rätt sätt är det bara tillåtet att äta av köttet om en muslim har varit närvarande vid slakten för att försäkra sig om att slakten gått rätt till (°Illīsh, v. 1: s. 569).

ووجب نيتها ، وتسمية إن ذكر

M: Det är obligatoriskt att avse att slakta och att nämna Guds namn, förutsatt att man minns (°Illīsh, v. 1: s. 580).

Om en person oavsiktligen slaktar ett djur anses djuret inte vara halal. Att nämna Guds namn är obligatoriskt för muslimer som slaktar, inte för kristna eller judar. Det är bara obligatoriskt om den som slaktar minns att han bör nämna Guds namn, och om han är förmögen att göra detta. Om den som slaktar glömmer att nämna Guds namn, anses köttet ändå vara halal (°Illīsh, v. 1: s. 580)

وأكل المذكى ، وإن أيس من حياته بتحريك قوي مطلقا وسيل دم إن صحت إلا الموقوذة وما معها لمنفوذة
المقاتل بقطع نخاع ونثر دماغ وحشوة وفري ودج وثقب مصران

M: [Det är tillåtet] att äta ett djur som slaktats, även om det inte [vid tiden för slakten] fanns något hopp om att det skulle överleva, [förutsatt att djuret gjorde] kraftfulla rörelser, och [detta gäller] utan förbehåll, [Om djuret inte rör sig kraftfullt räcker det med att] att blodet flyter, [men bara] förutsatt att djuret var friskt. Detta gäller inte djur som blivit slagna eller sådana djur som fått dödliga skador, genom att ryggmärgen sipprat ut, hjärnan eller inälvorna runnit ut, en pulsåder skurits av eller av att tarmarna spruckit (°Illīsh, v. 1: s. 590-1)

Det är tillåtet att slakta och äta ett djur som är döende, även om djuret är döende till följd av sjukdom och man tror att det skulle ha dött inom en snar framtid. Detta är dock bara tillåtet om det finns tecken på att djuret fortfarande är vid liv i samband med slakten. Ett tecken på att djuret lever är att det gör kraftfulla rörelser, och detta är tillräckligt för att visa att djuret är vid liv, oavsett om de kraftfulla rörelserna iaktogs före, efter eller i samband med halssnittet. Om djuret gör kraftfulla rörelser är detta ett tillräckligt tecken, oavsett om blodet flyter eller inte, och oavsett om djuret var sjukt eller inte (°Illīsh, v.1: s. 590).

Om djuret inte gör kraftfulla rörelser, men blodet flyter fram när det slaktats anses dess kött vara halal, men detta gäller bara om djuret inte var sjukt innan det slaktades (°Illīsh, v. 1: s. 590)

Om djuret har ådragit sig någon av de skador som nämns i manualen anses dess kött vara haram, även om någon skulle slakta djuret medan det fortfarande var vid liv (°Illīsh, v. 1: s. 591).

4.1 Sammanfattning:

Av det som står i den litteratur jag refererat till ovan kan vi se att den som slaktar måste vara vid sina sinnens fulla bruk och att han eller hon måste vara muslim, jude eller kristen. Om den som slaktar är jude eller kristen och om de anser att det är tillåtet att äta djur som inte slaktats på rätt sätt, anses kött från djur som de slaktat halal bara om de slaktat i en muslims närvaro. Slakten ska ske från halsen, och det är inte tillåtet att slakta från nacken. Vid slakten måste båda pulsådrorna och luftstrupen skäras av, men det är inte nödvändigt att skära av matstrupen. Slakten ska göras med en enda svepande rörelse och det är inte tillåtet att lyfta kniven från strupen när slakten väl påbörjats. Ett undantag från denna regel är om handen lyfts och omedelbart förs tillbaka. För muslimer är obligatoriskt att avse att slakta och att nämna Guds namn, förutsatt att de inte glömmer att göra detta i samband med slakten. Att nämna Guds namn är dock inte ett villkor vid slakt som utförs av judar eller kristna. När man påbörjar slakten måste djuret vara vid liv, och om det ådragit sig en av de fem skador som nämnts ovan anses dess kött inte vara tillåtet att äta, även om någon skulle slakta djuret innan det dör.

5 Shāfiʿī-skolan

I detta kapitel kommer jag att utgå från manualen *Minhāj al-ṭālibīn* av Yahya b. Sharaf al-Nawawī. Jag kommer framförallt att använda mig av kommentaren *Mughnī al-Muḥtāj ilā maʿrifat maʿāni alfāz al-minhāj* av Muhammed al-Shirbīni al-Khaṭīb, men även av al-Ramlīs *Nihāyat al-Muḥtāj*.

وذكاة كل الحيوان قدر عليه بقطع كل الحلقوم وهو مخرج النفس والمريء وهو مجرى الطعام ويستحب قطع الودجين وهما عرقان في صفحتي العنق

M: Alla djur [slaktaren] har under kontroll ska slaktas genom att skära av hela luft- och matstrupen. Det är också rekommenderat att skära av halspulsådromna, och dessa är två ådror på nackens båda sidor. (al-Nawawī (c), s. 533)

När han sade ”skära” uteslöt han sådana fall då någon t.ex. sliter huvudet av en fågel. Kött från en sådan fågel skulle inte vara tillåtet att äta. När han skrev hela luft- och matstrupen uteslöt han de fall då någon skär av dem delvis. Om slaktaren försummar att helt och hållet skära av mat- och luftstrupen och djuret dör anses djurets kött vara förbjudet att äta (al-Khaṭīb, v. 4: s 270).

ولو ذبحه من قفاه عصى فإن أسرع فقطع الحلقوم والمريء وبه حياة مستقرة حل وإلا فلا

M: Om [slaktaren] skär djuret från nacken syndar han, men om han skyndar sig och skär av luft- och matstrupe medan djuret fortfarande lever blir [djurets kött] lovligt, inte annars (al-Nawawī (c), 533).

Ett tecken på att djuret är vid liv är att det rör sig och att rörelserna är frivilliga, och inte reflexmässiga. Andra tecken på att djuret lever är att blodet pumpas ut, att blodet inte koagulerats och att djuret andas. Om djuret rör sig frivilligt är detta ett tillräckligt tecken på att det lever. Om det inte rör sig, anses det vara levande bara om man tror att det lever, om blodet pumpas ut, om det inte koagulerat och om djuret andas (al-Ramlī, v. 8: s. 118).

Det är förbjudet att skära från nacken, eftersom detta innebär onödigt lidande för djuret. Om djuret inte lever när kniven når mat och luftstrupen, och om djuret endast rör sig reflexmässigt när slaktaren skär av det som återstår av mat- eller luftstrupen, anses djurets kött vara förbjudet att äta (al-Khaṭīb, v. 4: s. 271).

ويسن ... أن يقول بسم الله

M: Det är rekommenderat... att säga ”I Guds namn” (al-Nawawī (c), s. 533).

Om en person glömmet eller medvetet avstår från att säga ”I Guds namn” när han slaktar anses djurets kött ändå vara lovligt att äta (al-Khaṭīb, v. 4: s. 271-2).

Al-Nawawī går sedan vidare för att beskriva slaktarens egenskaper:

وشرط ذابح حل مناكحته

M: Ett villkor är att det är tillåtet att gifta sig med honom (al-Nawawī (c), s. 532).

En muslimsk man får gifta sig med en muslimsk kvinna och en kvinna som tillhör bokens folk. Vilka anses då tillhöra bokens folk? Al-Khaṭīb diskuterar detta under kapitlet om giftermål, och han delar in bokens folk i två kategorier. 1. De personer som man vet är besläktade med Jakob (dvs. som tillhör Israels barn) hör till bokens folk så länge man *inte* vet att någon av deras förfäder blivit jude efter Jesu ankomst, eller kristen sedan vår Profet fått sin första uppenbarelse. Ex: Om någon hör till Israels barn men vi vet att någon av hans förfäder blivit jude på exempelvis 400-talet (då judendomen hade upphävts av Jesu uppenbarelse) eller kristen på exempelvis 1200-talet (då kristendomen upphävts av Islam), hör han inte till bokens folk.

2. De som inte är besläktade med Jakob (dvs. de som inte hör till Israels barn) hör till bokens folk bara om man vet att någon av deras förfäder blivit jude innan Jesus sändes eller kristen innan vår Profet fick sin uppenbarelse. Om man inte vet eller är osäker på detta anses de inte höra till bokens folk (al-Khaṭīb, v. 3: s. 187-188)

Nu återgår vi till kapitlet om slakt. Al-Khaṭīb skriver att personen som slaktar måste vara muslim, kristen eller jude för att slaktdjurets kött ska anses vara lovligt. Han refererar till Koranen: ”och födan hos dem som fick del av uppenbarelsen [i äldre tid] är tillåten för er” (Bernström, 1998: 5: 5). Det är inte tillåtet att äta kött från djur som slaktats av magier, polyteister eller personer med annan religionstillhörighet, eftersom muslimer inte får gifta sig med dem (al-Khaṭīb, v. 4: s. 266)

Al-Nawawī beskriver därefter vilka redskap slaktaren eller jägaren får använda när han slaktar eller jagar ett djur:

يحل ذبح مقدور عليه وجرح غيره بكل محدد يجرح كحديد ونحاس وذهب وخبشب وقصب وحجر وزجاج
إلا ظفرا وسنا وسائر العظام

M: Det är tillåtet att slakta djur som man har under kontroll och att såra andra med allt som är vasst t.ex. järn, koppar, guld, trä, rör, eller glas, med undantag för naglar, tänder och ben av alla sorter (al-Nawawī (c), s. 534)

Det är tillåtet att använda något vasst när man slaktar eller jagar ett djur. Det är dock inte tillåtet att använda naglar, tänder eller ben, eftersom detta förbjudits i en av de profetiska traditionerna (al-Khaṭīb, v. 4: s. 273).

5.1 Sammanfattning

För att slakten ska anses vara korrekt måste mat- och luftstrupe skäras av. Det är rekommenderat, men inte obligatoriskt att skära av halspulsåderna. Det är förbjudet att slakta ett djur genom att skära det från nacken mot halsen, men om djuret fortfarande lever när mat- och luftstruparna skärs av är köttet lovligt att äta. Det är rekommenderat att säga "I Guds namn" när man slaktar djuret. Det går att använda nästan vilket redskap som helst när man slaktar, förutsatt att det är vasst och att det inte är naglar, ben eller tänder. Vi har också sett att shāfi'iterna har relativt detaljerade beskrivningar av vilka som anses tillhöra bokens folk.

6 Ḥanbali-skolan

I detta kapitel använder jag mig av manualen *al-Iqnā'* av Sharaf al-Dīn Abu al-Najā' al-Ḥajjāwī. Denna manual är relativt lång och detaljerad. Kommentaren *Kashshāf al-qanā' 'an matn al-iqnā'* av Mansūr b. Yūnus al-Buhūtī tillför inte särskilt mycket, och jag har använt mig av den bara för att förstå vissa begrepp och termer som förekommer i manualen. All text i detta kapitel är med andra ord hämtad från manualen.

وهي ذبح أو نحر مقدور عليه مباح أكله من حيوان يعيش في البر بقطع حلقوم ومريء

[Dhakāh] är att slakta eller att stöta [ett slaktredskap] mellan nyckelbenen på ett [djur] som man har kontroll över och som är tillåtet att äta av de djur som lever på land, genom att skära av luft- och matstrupe (al-Buhūtī, v. 5: s. 176).

ويشترط للذكاة شروط أحدها أهلية الذابح وهو أن يكون عاقلا قاصدا للتذكية... فلو وقعت الحديدية على حلق شاة فذبحتها أو ضرب إنسانا بسيف فقطع عنق شاة لم تبح... مسلما كان الذابح أو كتابيا ولو حربيا

För att slakten ska anses vara giltig måste vissa villkor uppfyllas. Det första är att den som slaktar ska vara kvalificerad. Detta innebär att han ska vara vid sina sinnens fulla bruk och att han ska ha för avsikt att slakta. Om ett vasst redskap faller ned på halsen på ett får så att det slaktas, eller om någon slår med ett svärd mot en människa och råkar skära nacken av ett får [är dess kött] inte tillåtet [att äta]. [Den som slaktar anses kvalificerad] oavsett om han är muslim eller om han tillhör bokens folk, även om han är i krig [mot muslimerna] (al-Buhūtī, v. 5: s. 177).

الثاني الآلة وهو أن يذبح بالآلة محدة تقطع أو تخرق بعدها لا بثقلها من حديد كانت أو حجر أو خشب أو قصب أو عظم أو غيره إلا السن والظفر

Det andra [villkoret] är att slakta med ett vasst redskap som skär eller sliter på grund av att det är vasst, inte för att det är tungt. Oavsett om [redskapet] är av järn, sten, trä, [kraftiga] växtfibrer, ben eller av något annat material, med undantag för tänder och naglar (al-Buhūtī, v. 5: s. 178).

الثالث أن يقطع الحلقوم وهو مجرى النفس... وأن يقطع المريء وهو اليلعوم وهو مجرى الطعام والشراب فإن أبانهما كان أكمل وإلا صح ولا يشترط قطع الودجين وهما عرقان محيطان بالحلقوم والأولى قطعهما ولا يضر رفع يده إذا أتم الذكاة على الفور

Det tredje [villkoret] är att skära av luft- och matstrupen. Det är bäst att skära av dem helt och hållet, men om han inte gör det [är slakten ändå] giltig. Att skära av halspulsådrona är inte ett villkor, men det är bättre att skära av dem. Att lyfta handen påverkar inte (giltigheten), förutsatt att slakten omedelbart fullbordas (al-Buhūtī, v. 5: s. 178).

وإن ذبح من قفاها ولو عمدا فأنت السكين على موضع ذبحها وفيها حياة مستقرة أكلت ويعلم ذلك بوجود الحركة فإن ذبحها من قفاها وشك هل فيها حياة مستقرة قبل قطع الحلقوم والمريء أو لا نظر فإن كان الغالب بقاء ذلك لحدة الآلة وسرعة القطع أبيض وإن كانت كالة وأبطأ قطعه وطال تعذيبه لم يبيح ولو أبان الرأس بالذبح أو بسيف يريد بذلك الذبيحة أبيضت

Om djuret slaktas från nacken och kniven når fram till mat- och luftstrupen medan det fortfarande är vid liv [är det tillåtet att] äta dess [kött], även om detta görs medvetet. [Ett tecken på att djuret lever] är att det rör sig. Om någon slaktar från nacken och är osäker på om djuret levde innan mat- och luftstrupe skars av gäller följande: Om det vid de flesta slakttillfällen, då djuren slaktas från nacken, brukar vara så att djuret, på grund av att slaktredskapet är vasst, förblir vid liv, innan mat- och luftstrupen skurits av, och om slakten går fort är det tillåtet [att äta av dess kött], men om redskapet är slött och om slakten går långsamt och om djuret plågas under lång tid är det inte tillåtet [att äta av dess kött]. Om [någon] separerar huvudet [från kroppen] vid slakten eller separerar det med ett svärd med avsikt att slakta blir det tillåtet [att äta av dess kött] (al-Buhūtī, v. 5: s. 179).

وكلما وجد فيه سبب الموت كالمنخقة... والموقوذة... والمتردية... والنطيحة... وأكيلة السبع... والمريضة... فذكاه وفيه حياة مستقرة يمكن زيادتها على حركة المذبوح سواء انتهت إلى حال يعلم أنها لا تعيش معه أو يعيش حلت إن تحركت بيد أو رجل أو طرف عين أو مصع ذنب... ونحوه وإن لم يبق من حياتها إلا مثل حركة المذبوح لم يتح وما قطع حلقومه أو أبيضت حشوته ونحوه ففي حكم الميتة

Har [ett djur] drabbats av något som kan leda till döden, t.ex. strypts..., blivit utsatt för ett hårt slag..., fallit från en hög höjd..., stångats..., anfallits av rovdjur... eller om det är sjukt; och man slaktar det medan det lever, och det är möjligt att det kommer att leva längre [än den tid då liknande djur bara] rör sig reflexmässigt, är det tillåtet [att äta av dess kött], oavsett om det når ett tillstånd då man inte vet om det kommer att dö eller överleva, förutsatt att det rör ett framben, ett bakben, ett ögonlock, svansen... eller liknande Om inget annat än reflexmässiga rörelser eller liknande återstår av djurets liv blir [dess kött] inte tillåtet [att äta] (al-Buhūtī, v. 5: s. 180). Om ett djur får luftstrupen avskuren eller om dess inre organ separeras [från kroppen] eller liknande [gäller samma] regler som för ett dött [oslaktat djur, dvs. dess kött är haram] (al-Buhūtī, v. 5: s. 180).

الرابع قول بسم الله عند حركة يده... فإن ترك التسمية عمدا أو سهوا فإنها تباح

Det fjärde [villkoret är att] säga: ”I Guds namn” när man rör handen. Om man, medvetet eller av okunskap, avstår från att nämna Guds namn [är dess kött] inte tillåtet, men om man glömmer [är dess kött] tillåtet (al-Buhūtī, v. 5: s. 180).

وإن ذبح الكتابي باسم المسيح أو غيره لم يتح وإذا لم يعلم أسمى الذبح أم لا أو أذكر غير اسم الله عليه أم لا
فحلال

Om någon som tillhör bokens folk slaktar i Jesu namn eller i någon annans namn är det inte tillåtet [att äta av djurets kött]. Om man inte vet om Guds namn yttrats i samband med slakten eller om något annat namn än Guds har nämnts anses [slaktdjurets kött vara] halal (al-Buhūtī, v. 5: s. 180).

ويشترط قصد التسمية على ما يذبحه فلو سمى على شاة وذبح غيرها بتلك التسمية لم يتح

Att avse nämmandet av Guds namn över det [djur] man ska slakta är ett villkor. Om någon yttrar Guds namn över ett får, och slaktar ett annat med det yttrandet [är dess kött] inte tillåtet (al-Buhūtī, v. 5: s. 181).

6.1 Sammanfattning

Av ovanstående har framgått att fyra villkor måste uppfyllas för att kött från ett djur ska anses vara lovligt. Den som slaktar djuret måste vara mentalt frisk och vara muslim, kristen eller jude. Det redskap som används vid slakten måste vara vasst, och kan vara av vilket material som helst, med undantag för naglar och tänder. Om djuret slaktas från nacken anses dess kött vara halal, förutsatt att det var vid liv när slaktredskapet nådde fram till mat och luftstrupen. Huruvida djuret lever eller inte kan utläsas av dess rörelser. Köttet blir haram om det bara rör sig reflexmässigt innan det slaktas. Om djuret lever, men om det ådragit sig skador på luftstrupen eller om dess inre organ kommit ut blir dess kött inte halal av att man slaktar det. När djuret slaktas ska hela mat- och luftstrupen skäras av. Det är också obligatoriskt att nämna Guds namn i samband med slakten, förutsatt att man inte glömmer detta. Om man är osäker på om Guds namn yttrats eller inte anses köttet vara halal.

7 Resultat

Syftet med denna uppsats har varit att försöka utröna huruvida det kött som slaktas av kristna och i enlighet med svensk lagstiftning är halal. Vi har sett att det finns många likheter, men även en del skillnader mellan de åsikter som omnämnts inom ramen för denna uppsats. Jag vill här först diskutera vilka likheter och vilka skillnader som finns, och därefter avser jag att diskutera om det kött som slaktas av kristna i Sverige i enlighet med svensk lagstiftning anses vara halal eller inte enligt de regler och kriterier som nämnts ovan.

Vi har sett att det råder konsensus om att djuret måste dödas med ett halssnitt. Det finns dock olika åsikter om vilka kärl som måste skäras av i samband med slakten. Företrädare för den mālikitiska lagskolan anser att den som slaktar måste skära av båda halspulsådorna, och luftstrupen. Hanafiterna menar att det är tillräckligt att skära av tre av fyra kärl, medan shāfi'iterna och ḥanbaliterna anser att det räcker med att skära av mat- och luftstrupe. För såväl shāfi'iter, hanafiter som ḥanbaliter är det rekommenderat att skära av alla fyra. I Sverige är det lag på att båda halspulsådorna ska öppnas (Jordbruksverket.se, hemsida 1). Jag utgår från att mat- och luftstrupe skärs av i samband med detta, eftersom halspulsådorna sitter längre bak än struparna.

Vi har också sett att hanafiterna anser att det är starkt orekommenderat och att shāfi'iterna anser att det är förbjudet att slakta ett djur från nacken. Hanbaliterna har inte uttalat sig om huruvida detta är starkt orekommenderat eller förbjudet, men de är alla överens om att köttet anses vara halal, förutsatt att djuret fortfarande lever när kniven skär av ådrorna och/eller mat- och luftstrupe. Mālikiterna anser däremot att kött från ett sådant djur inte är halal, eftersom det inte slaktats på föreskrivet sätt.

Det har också framgått att den som slaktar måste vara muslim eller tillhöra bokens folk. Hanafiterna, mālikiterna och ḥanbaliterna definierar inte begreppet ”bokens folk” närmare. Shāfi'iterna ger däremot en relativt detaljerad beskrivning av vilka som anses tillhöra bokens folk och vilka som inte gör det.

Hanafiterna, shāfi'iterna och ḥanbaliterna är överens om att det är tillåtet att använda vilket redskap som helst vid slakten, förutsatt att det är vasst. De är överens om att naglar och tänder som sitter på kroppen är undantagna från denna allmänna regel. Hanfiterna skiljer sig från de andra och anser att det är tillåtet att använda naglar och tänder som inte är fästa vid kroppen fast. Shāfi'iterna anser också att det inte är tillåtet att använda ben som slaktredskap.

Hanafiterna, mālikiterna och ḥanbaliterna anser att det är obligatoriskt att nämna Guds namn i samband med slakten, och de menar att köttet inte är halal om slaktaren medvetet avstår från att göra det. Mālikiterna gör dock ett undantag för judar och kristna. Hanafiter, mālikiter och ḥanbaliter är också överens om att köttet anses vara halal om personen som slaktar glömmet att nämna Guds namn i samband med slakten. Shāfi'iterna anser däremot att det är rekommenderat, inte obligatoriskt, att nämna Guds namn, och att köttet blir halal, även om den som slaktar medvetet låter bli att nämna Guds namn i samband med slakten. De anser dock att det är rekommenderat att nämna Guds namn.

Den svenska lagstiftningen tillåter inte slakt av djur som inte är bedövade. Vi har sett att djur kan bedövas på olika sätt och jag vill nu titta på om dessa bedövningsmetoder är förenliga med de regelverk för slakt som beskrivs i de olika lagskolorna.

Boskap bedövas med bultpistol eller dyl. och av det som skrivits i uppsatsen framgår att detta är oförenligt med den mālikitiska lagskolans regler. Mālikiterna anser nämligen att kött från djur som fått dödliga skador, t.ex. hjärnskador, inte blir halal av att de slaktas på rätt sätt, även om djuren fortfarande lever vid tiden för halssnittet. Denna bedövningsmetod tycks också vara oförenlig med ḥanbali-skolans regelverk, eftersom det även av detta framgår att kött från djur som fått allvarliga skador inte blir halal av att slaktas.

Denna typ av bedövning tycks dock inte vara ett problem när det gäller hanafi- och shāfiʿī -skolorna. Djuret måste inte vara vid medvetande vid slakten för att köttet ska anses vara halal, däremot måste det vara vid liv när man skär av mat- och luftstrupen. Ett bedövat, men levande, djur som slaktas på rätt sätt och av rätt person anses därför vara halal. Det enda problemet är att avgöra huruvida djuret lever efter bedövningen. Shāfiʿīterna anser att det finns yttre tecken som avslöjar om djuret lever eller inte. De skrev t.ex. att djuret anses vara levande om det gör kraftfulla rörelser, eller om blodet inte koagulerat samtidigt som det pumpas ut och djuret andas sedan halssnittet lagts.

Av den passage där det talas om att det är starkt orekommenderat att slakta ett djur från nacken framgår att hanafiterna anser att det är tillåtet att skada ett djur innan det slaktas, förutsatt att djuret fortfarande är vid liv när den som slaktar lägger halssnittet, men det finns ingen diskussion kring hur man kan veta om djuret lever eller inte. Jag kan därför inte, utifrån det material jag använt, svara på om hanafiterna anser att kött från djur som bedövas med hjälp av bultpistol eller dyl. är halal. Om det är halal eller inte beror på hur de definierar liv, och på om definitionen av liv går att tillämpa på de djur som skjutits med bultpistol.

Den information jag har funnit antyder att hjärtat inte omedelbart stannar när djuren bedövas med bultpistol (jordbruksverket, hemsida 2), och detta skulle innebära att köttet skulle kunna vara halal enligt shāfiʿīterna och eventuellt även enligt hanafiterna, förutsatt att halssnittet utförs innan djuret dör.

Får bedövas ofta med hjälp av elektricitet (jordbruksverket, hemsida 2). Det som sagts om hanafi-, shāfiʿī -skolan i fråga om bedövning med bultpistol gäller även bedövning med elektricitet. Jag tror inte att bedövning med elektricitet ger upphov till de skador som problematiserats av mālikiterna och ḥanbaliterna, och om detta stämmer bör kött från djur som bedövats med elektricitet innan de slaktas anses vara halal enligt dem, förutsatt att djuret visar tecken på liv.

Om vi övergår till slakt av fågel, t.ex. kyckling, kan det till en början se ut som att alla kriterier uppfylls. Djuren bedövas med elektricitet och de slaktas med ett vasst föremål som skär av hela huvudet (svenskfågel.se). Det finns dock en del problem förknippade med denna typ av slakt. För det första är det inte helt säkert att kniven skär från halsen, utan istället från nacken. Personalen som har till uppgift att hänga upp kycklingarna har nämligen inte några förhållningsorder om att hänga kycklingarna i en viss riktning (Denna information har jag fått efter ett samtal med personal på Svensk fågel). Därmed kan kniven komma att föras mot antingen halsen eller nacken först.

Vi har sett att de mālikitiska lärda anser att kött från djur som slaktats från nacken är haram. Jag har dock i de böcker som använts hittills inte funnit något svar på hur mālikiterna förhåller sig i de fall då det är osäkert om köttet har slaktats på rätt sätt eller inte. Utgår man från att allt kött är haram tills motsatsen bevisats, eller utgår man tvärtom från att allt kött är halal tills motsatsen bevisats? Det förra antagandet innebär att allt kycklingkött anses vara haram tills det är bevisat att de slaktats från halsen, medan det senare antagandet innebär att allt kycklingkött är halal tills det bevisas att de slaktats från nacken. En mālikitisk rättslärde, Abū al-^cAbbas Ahmed al-Qarāfi, skriver att om det uppstår tvivel om ett får har slaktats på rätt sätt eller inte, anses köttet vara haram (al-Qarāfi). Med detta resonemang är utgångspunkten att kött från djur anses vara haram tills motsatsen bevisas.

Övriga lagskolor anser att det är starkt orekommenderat att slakta djur från nacken, men de anser trots detta att köttet är halal, förutsatt att djuret fortfarande lever när slaktredskapet skär av kärlen.

Ett annat problem handlar om yttrandet av Guds namn i samband med slakten. Tre av de fyra lagskolorna anser att kött från djur inte blir halal om inte Guds namn yttras i samband med slakten. Frågan är hur detta går till i praktiken när man t.ex. maskinslaktar kycklingar. I Sverige använder man sig av maskiner som slaktar mellan fem- och åttatusen djur i timmen (svenskfågel.se). Detta innebär att det slaktas c:a 2 kycklingar i sekunden, och det är svårt att förstå hur detta krav ska kunna uppfyllas rent praktiskt. Vi har sett att denna typ av slakt inte uppfyller de krav som ställs av māliki-skolan och nu tycks alltså även ḥanbali-skolan falla bort, eftersom den kräver att Guds namn ska nämnas i samband med slakten. Vi har dock sett att ḥanbaliterna anser att köttet anses vara halal i de fall då man inte vet om Guds namn nämnts eller inte.

Vi har sett att de personer som citerats i denna uppsats anser att slakt utförd av kristna eller judar anses vara giltig. Hanfiterna, ḥanbaliterna och mālikiterna beskriver inte bokens folk närmare, men vi har sett att mālikiterna har gjort vissa förbehåll. De anser att kött från djur som slaktats av judar eller kristna är halal, bara om de själva anser att det inte är tillåtet att äta djur som inte har slaktats på rätt sätt. Detta innebär att djur som slaktas av sådana människor inte anses vara halal av mālikiterna, utom om en muslim närvarat vid slakten för att kontrollera att allt gått rätt till. I Sverige idag är det nog rimligt att anta att det finns få människor som skulle avstå från att äta ett djur bara för att det inte har slaktats med hjälp av ett halssnitt.

Att bokens folk inte definieras närmare väcker också en hel del frågor. Hur ska man t.ex. förhålla sig till ett land som Sverige där de flesta människor inte säger sig vara troende? Om en ”vanlig” svensk slaktar enligt de regler som nämnts ska köttet då anses vara halal? Bör man utgå från att den som slaktar tillhör bokens folk eller ska man tvärtom utgå från antagandet att slaktaren inte är troende tills motsatsen bevisas?

Shāfiʿī-skolan har, som vi sett, fastställt en del kriterier för att avgöra vilka som tillhör bokens folk. Enligt dessa kriterier framgår det att inte ens troende kristna svenskar, annat än i undantagsfall, hör till bokens folk, eftersom kristningen av Sverige påbörjades först på 1000-talet.

8 Sammanfattning av resultaten

1 Hanafi-skolan

Konventionell slakt i Sverige är förenlig med några av hanafiskolans regler och oförenlig med andra. Hanafiterna beskriver inte bokens folk närmare och jag utgår därför från att ”vanliga” svenskar anses tillhöra bokens folk. De redskap som används vid svenska slakterier för att lägga halssnittet strider inte mot hanafi-skolans villkor. Halssnittet utförs dessutom på ett sådant sätt som ligger i linje med de regler som föreskrivits. Hanafiterna definierar inte ”liv” närmare och jag utgår därför från att bedövningen inte utgör ett hinder för att slakten ska gå rätt till. Det största problemet från ett hanafitiskt perspektiv tycks vara nämmandet av Guds namn i samband med slakten. De har inte gjort någon skillnad mellan muslimer och bokens folk i fråga om detta villkor och slutsatsen blir därför att köttet är haram, eftersom det finns fog att utgå från antagandet att ”vanliga” svenskar inte nämner Guds namn när de slaktar.

2 Mäliki-skolan

Mäliki-skolan har det strängaste regelverket. Precis som ovan utgår jag från att ”vanliga” svenskar räknas till bokens folk. De redskap som används vid slakt i Sverige uppfyller alla kriterier som ställts av mälikiterna. Det finns dock några problem. Det första handlar om bedövningsmetoderna. Vi har sett att en del djur bedövas med bultpistol eller dyl. och att detta skadar hjärnan på ett sätt som är oförenligt med de villkor som ställs på halal-slakt av mälikiterna. De djur som bedövas med elektricitet får inte sådana skador, men vi har också sett att kycklingar kan slaktas från halsen eller från nacken. Detta senare sätt att slakta är oförenligt med mälikiternas regler. Vi har också sett att mälikiterna inte anser att det är tillåtet att äta kött från djur när man inte vet om slakten gått rätt till eller inte. Slutligen har vi sett att kött från djur som slaktas av personer som inte bryr sig om de regler som gäller för slakt anses halal bara om en muslim har varit närvarande och övervakat slakten.

3 Shāfiʿī-skolan

Den konventionella slakten uppfyller alla villkor som ställts av shāfiʿīterna, utom ett. Vi har t.ex. sett att bedövningen, slaktredskapet, och halssnittet uppfyller de regler och villkor som fastställts av shāfiʿīterna. Det enda problemet tycks vara att ”vanliga” svenskar inte anses tillhöra bokens folk.

4 Ḥanbali-skolan

Den konventionella slakten krockar inte med de krav som ställs på slaktaren, på redskapet eller på halssnittet. Vi har även sett att nämmandet av Guds namn är ett villkor, men att köttet anses vara halal om man inte vet om slaktaren yttrade Guds namn i samband med slakten eller inte. Bedövning med bultpistol tycks dock vara oförenlig med ḥanbali-skolans regler. När det

gäller bedövning med elektricitet verkar det inte finnas några problem, eftersom denna typ av bedövning inte tillfogar djuret allvarliga skador. Detta innebär att djur fåglar och får som bedövas med elektricitet anses vara halal.

Slutsatsen är därför att konventionell svensk slakt är oförenlig med de regler som gäller enligt hanafiterna, mālikiterna och shāfi'iterna. Den konventionella slakten av djur som bedövas med elektricitet tycks dock vara förenlig med ḥanbali-skolans regler.

8 Litteraturförteckning:

Källmaterial:

Al-Buhūṭī, M. (d. 1641, nytryck 1997) *Kashshâf al-qanâ' an matn al-iqnâ'*. Beirut: 'ālam al-kutub.

°Illīsh Muḥammed (d. 1881, okänt tryckår) *Sharḥ manḥ al-jalīl °alā mukhtaṣar khalīl. ???*: Dār ṣādir.

Al-Khaṭīb, Muḥammed (d. 1072, nytryck 1957) *Mughnī al-muḥtāj ilā ma'rifat ma'āni alfāz al-minhāj*. Qom: Dār al-dhakhā'ir lil maṭbū'āt.

Al-Marghīnānī Burhān al-dīn (d. 1197, nytryck 1999) *al-Hidāya fī sharḥ bidāyat al-mubtadī*. Beirut: Dar iḥyā' al-turāth al-°arabī.

Al-Nawawī Yaḥyā (c) (d. 1277, nytryck 2005) *Minhāj al-ṭālibīn wa °umdat al-muḥtājīn*. Jedda: Dār al-minhāj.

Litteratur:

Abdurahman, I. (1984) *Shari'ah the Islamic Law*. London: Ta Ha Publishers.

Abū Jayb Sa°dī (1998) *al-Qāmūs al-fiqhī lughah wa iṣṭilāḥ*. Damaskus: Dār al-fikr.

Al-°Asqalānī b. Ḥajar (d. 1448, nytryck 1998) *Fath al-bāri bi sharḥ ṣaḥīḥ al-bukhārī*. Kairo: Dār al-ḥadīth.

Berger, P., Luckmann, T. (1995) *Modernity, pluralism and the crisis of meaning*. Gutersloth: Bertelsmann foundation Publishers.

Bernström, K. (1998) *Koranens budskap*. Stockholm: Proprius förlag.

Dickins, J., Hervey, S., Higgins, I. (2005) *Thinking Arabic Translation*. New York: Routledge.

Gunner, G. (1999) *Att slakta ett får i Guds namn*. Statens Offentliga Utredningar, SOU.

Ibn Ḥazm °Ali al-Zāhirī (d. 1064, nytryck 2005) *al-Muḥallā fī sharḥ al-majallā bi al-ḥujaj wa al-āthār*. Riyāḍ: Dār al-kutub al-dawliyya.

Ibn Rushd Muḥammed al-Qurṭubī (d. 1273, nytryck 1997) *Bidāyat al-mujtahid wa nihāyat al-muqtaṣid*. Beirut: Dār al-kutub al-°ilmiyya.

Al-Jazīrī °Abdurahmān (1990) *Kitāb al-fiqh °ala al-madhāhib al-arba°a*. Beirut: Dār al-kutub al-°ilmiyya.

Al-Kāf Ḥassan, (2003) *al-Taqrīrāt al-sadīda fī al-masā'il al-mufīda*. Tarim: Dār al-[°]ilm wa al-da[°]wah.

Månson, P. (2003) *Moderna samhällsteorier*. Stockholm: Prisma.

Al-Nawawī Yahyā (a) (d. 1277, nytryck 1995) *ṣaḥīḥ muslim bi sharḥ al-nawawī*. Beirut: Dār al-kutub al-[°]ilmiyya.

Al-Nawawī Yahyā (b) (d. 1277, nytryck 1995) *Kitāb al-majmū[°]c sharḥ al-muhadhdhab lil shīrāzī*. Beirut: Dar iḥyā' al-turāth al-[°]arabī.

Pleiter H. (2005) Electrical stunning before ritual slaughter of cattle and sheep in New Zealand. *Animal welfare and ritual slaughter international symposium proceedings*. Berlin

Al-Qarāfī Aḥmed (d. 1285, nytryck 1998) *al-Furūq*. Beirut: Dār al-kutub al-[°]ilmiyya.

Al-Qaraḍāwī Yūsuf (1994) *al-Ḥalāl wa al-ḥarām fī al-islām*. Beirut: al-maktab al-islāmī.

Al-Ramlī Shams al-dīn (d. 1560, nytryck 1992) *Nihāyat al-muḥtāj ilā sharḥ al-minhāj*. Beirut: Dar iḥyā' al-turāth al-[°]arabī.

Rawwās Muḥammed (1996) *Mu[°]jam lughat al-fuqahā'*. Beirut: Dār al-nafā'is.

Shafī, M. (2005) *Ma[°]ariful-Qur'an*. Karachi: Maktaba Darul-Uloom.

Usmani Taqi Muhammad (2006) *The Islamic Laws of Animal Slaughter*. Kalifornien: White Thread Press.

Wheeler, M. (2004) "Madhhab" i *Encyclopedia of Islam and the Muslim World*. red. Richard C. Martin. v. 2. s. 417-418. New York: Macmillan.

Elektroniska källor:

Al-inaam.com: http://www.al-inaam.com/madrasah/alim_course_detailed.htm

American Islamic University:

http://www.americanislamicuniversity.org/index.php?option=com_content&view=article&id=47&Itemid=60

Almaghrib: <http://www.almaghrib.org/curriculum.php>

Cordoba Academy.com , hemsida 1 <http://www.cordobaacademy.com/hanafi.html> (2010-01-29)

Cordoba Academy.com , hemsida 2 <http://www.cordobaacademy.com/maliki.html> (2010-01-29)

Cordoba Academy.com , hemsida 3 <http://www.cordobaacademy.com/shafi.html> (2010-01-29)

Dar al-mustafa: <http://www.daralmustafa.org/curriculum.htm>

Islamic awakening.com: <http://www.islamicawakening.com/viewarticle.php?articleID=1193>

Jordbruksverket.se, hemsida 1:

www.sjv.se/download/18.26424bf71212ecc74b080001087/2008-069.pdf (2010-01-25)

Jordbruksverket.se, hemsida 2:

<http://www.sjv.se/amnesomraden/djur/slaktochannanavlivning/religiosslakt.4.37cbf7b711fa9dda7a18000220.html> (2010-01-25)

Notisum.se: <http://www.notisum.se/Rnp/sls/lag/19880534.htm> (2010-01-25)

Regeringen.se <http://www.sweden.gov.se/sb/d/12020> (2010-01-26)

Svenskfågel.se: <http://www.svenskfagel.se/?p=1035&m=640> (2010-02-02)

Källor på arabiska:

- ابن حزم الظاهري (2005) *المحلى في شرح المحلى بالحجج والأثار*. رياض: بيت الأفكار الدولية
- ابن رشد محمد القرطبي (1997) *بداية المجتهد ونهاية المقتصد*. بيروت: دار الكتب العلمية
- أبو جيب سعدي (1998) *القاموس الفقهي لغة واصطلاحا*. دمشق: دار الفكر
- البهوتي منصور (1997) *كشف القناع عن متن الإقناع*. بيروت: عالم الكتب
- الجزيري عبد الرحمان (1990) *كتاب الفقه على المذاهب الأربعة*. بيروت: دار الكتب العلمية
- الخطيب محمد (1957) *مغني المحتاج إلى معرفة معاني ألفاظ المنهاج*. قم: دار الذخائر للمطبوعات
- رواس محمد (1996) *معجم لغة الفقهاء*. بيروت: دار النفائس
- الرملي شمس الدين (1992) *نهاية المحتاج إلى شرح المنهاج*. بيروت: دار إحياء التراث العربي
- العسقلاني ابن حجر (1998) *فتح الباري بشرح صحيح البخاري*. القاهرة: دار الحديث
- القرافي أبو العباس أحمد (1998) *الفروق*. بيروت: دار الكتب العلمية
- القرضاوي يوسف (1994) *الحلال والحرام في الإسلام*. بيروت: المكتب الإسلامي
- المرغيناني برهان الدين (1999) *الهداية في شرح بداية المبتدي*. بيروت: دار إحياء التراث العربي

النووي يحيى (1995) صحيح مسلم بشرح النووي. بيروت: دار الكتب العلمية
النووي يحيى (1995) كتاب المجموع شرح المذهب للشيرازي. بيروت: دار إحياء التراث العربي
النووي يحيى (2005) منهاج الطالبين وعمدة المفتين. جدة: دار المنهاج